

IT-turvameetmete süsteemi rakendamine kohalikes omavalitsustes

Meeli Saksing, projektijuht

Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon
8. oktoober 2018

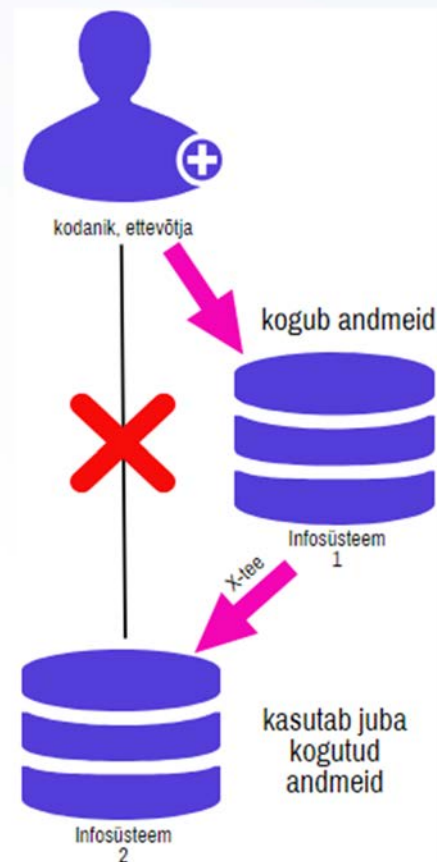
Teema olulisus ja auditi eesmärk

Omavalitsuste ja riigi andmekogud vahetavad üksteisega X-tee kaudu andmeid.

- Seetõttu on andmete turvalisus ka omavalitsustes oluline.

Auditi **eesmärk** oli hinnata

- Omavalitsuste infoturvameetmete rakendamist;
- Omavalitsuste infoturbe olukorra parendamise tegevusi.

Põhiküsimus ja kriteeriumid

Kas omavalitsuste kätte usaldatud andmete turvalisus on nõuekohaselt tagatud?

- Omavalitsus on **planeerinud** infoturbetegevusi (sh loonud dokumentatsiooni).
- Omavalitsus **rakendab** nõutud tasemel turvameetmeid.
- Andmete turvalise vahetamise üle tehakse **järelevalvet**.

Peamised järeldused: *Kas omavalitsuste kätte usaldatud andmete turvalisus on nõuetekohaselt tagatud?*

Auditeeritud omavalitsuste kätte usaldatud andmete turvalisus ei ole nõuetekohaselt tagatud.

- IT-turve on küsimus, millega seotud riske endiselt ei teadvustata, mistõttu ei täideta valdavalt ka riigi seatud nõudeid, ehkki need on kehtinud pea 10 aastat.
- Riigipoolne järelevalve on olnud vähene ega sunni omavalitsusi pingutama.
- Loodetud arengut ei ole kaasa toonud ka riigi teavitustegevus ega rahaline toetus.

Tähelepanekud/soovitused

Omavalitsused ei teadvusta andmete töötlemisel oma vastutuse ulatust ega kaasnevaid nõudeid

- ei ole seatud andmeturbe eesmärgid; ei ole võetud vastutust andmekogude RIHAs registreerimise, andmevahetuskihi X-tee liidestumise ega turvameetmete süsteemi ISKE rakendamise eest;
- juhtkonnal on vähene huvi infoturbe meetmete rakendamise vastu;
- IT-turbe eest vastutajad on määramata; suudetakse pakkuda IT tehnilist tuge, aga spetsialiseerumist (sh infoturbele) on vähe.

Soovitused ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministrile:

- analüüsida põhjusi, miks turvameetmete süsteemi rakendamine omavalitsustes on pikalt viibinud;
- töötada välja tegevused, kuidas muuta ISKE rakendamine omavalitsustes paindlikumaks.

Omavalitsustele soovitused:

- määrata infoturbejuhi ülesannete täitja või tellida infoturbe juhtimine teenusena sisse;
- seada andmekogude pidamiseks kasutatavatele standardsetele tarkvaralahendustele nõuded sisestatavate andmete turbevajadusest lähtudes;
- veenduda, et tarkvaralahendus oleks vajaduse korral liidestatav X-teega;
- leppida lepingus teenuse osutajaga kokku turvameetmete auditeerimise korraldus.

Tähelepanekud/soovitused

- Puudub kindlus, et andmekogude pidamise reguleerimisel (sh ISKE rakendamise metoodika) on nn karbitoodete eripära arvestatud.
- MKM ei ole tellinud **ISKE-auditeid**.
- Seni on riiklikku järelevalvet omavalitsustes tehtud vähe.

Soovitus ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministrile:

- läbi mõelda omavalitsustele omasest andmekogude pidamise praktikast lähtudes nii RIHA, X-tee kui ka turvameetmete süsteemi õigusnõuete täitmise suunised.
- muuta ISKE-auditi tellimise korda nii, et neid hakataks järjepidevalt tellima.

Soovitus Riigi Infosüsteemi Ametile (RIA):

- tõhustada omavalitsustes kontrolli ISKE rakendamise ja X-teega liitumise üle.

Soovitus Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) :

- tõhustada omavalitsustes kontrolli RIHAs registreerimise üle.

Tähelepanekud/soovitused

- Omavalitsuste ja riigi andmekogude vahel on andmete vahetust vähe.
- X-teel andmete pakkujad ei esita konkreetseid turbenõudeid ega kontrolli oma andmete kasutajaid.
- Teavitustegevus ei ole toonud loodetud tulemusi, kuigi teave on olnud omavalitsustele kättesaadav.
- Infoturbe toetamise tegelik mõju omavalitsustes ei ole teada.

Soovitus ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministrile:

- täpsustada andmete vahetust hõlmavat regulatsiooni nii, et oleks üheselt selge, kellele ja mis osa kohaldub, ning veenduda, et sellega ei loodaks andmeteenuse osutajatele ja kasutajatele dubleerivaid kohustusi;
- võtta arvesse infoturbe toetamiseks mõeldud meetmete puhul, et need peaks motiveerima omavalitsusi kasutusele võtma lahendusi, mille riik või mõni teine omavalitsus on juba maksumaksja raha eest loonud.

Soovitus Riigi Infosüsteemi Ametile (RIA):

- RIA-l soovitatakse IT-spetsialistidele mõeldud koolituste kõrval propageerida rohkem omavalitsuste juhtkonnale suunatud koolitusi ja teha laiemat teavitustööd.

Järeltegevustest

- Augustis 2018 tegi Riigikontroll järelpärimise soovitude täitmise kohta
 - Soovitused on enamasti töös või täidetud. Osa soovitusi oli juba täitmisel enne aruande avaldamist.
 - Nii AKI-l kui ka RIA-l on omavalitsustes käimas järelevalve menetlused.
 - AKI on sügisest võtmas RIHAs teostatava järelevalve üheks peamiseks prioriteediks.
 - RIA initsiatiivil on toimumas (oktoober-november) esimene omavalitsuste turvajuhtide komisjoni kohtumine.
 - Nii RIA kui ka Eesti Linnade ja Valdade Liit on käesoleval aastal viimas või viinud läbi tegevusi omavalitsuste infoturbe teadlikkuse tõstmiseks.
 - Vastustest nähtub, et auditeeritud omavalitsused on suhtumist andmete turvalisuse tagamise kohustuse täitmisesse märgatavalt parandanud. Näiteks on mitmed neist määranud isiku, kes vastutab infoturbe nõuete täitmise eest.
- Infoturbe-teadlikkuse tõusule on kaasa aidanud ka 25. mail 2018 jõustunud EL-i isikuandmete kaitse üldmäärusega tekkinud vajadus määrata andmekaitse spetsialist. 53% omavalitsustest (sh pooltel auditeeritutest) on ettevõtjaportaali andmetel andmekaitse spetsialist jätkuvalt määramata.